

at det er mig uhyre vanskeligt at stemme ja derfor. Netop derfor har jeg ønsket at faae Ordet, fordi det kunde være muligt, at der var Andre, der var i samme Tilfælde som jeg, og som kunde lade sig bevæge til ogsaa at stemme ja til Adressen. Jeg anerkjender fuldstændig de Ord, som den 25de Oktober 1848 paa den grundlovgivende Rigsdag bleve udtalte af daværende Minister Tscherning: „Intet har spildt saa megen Tid og fortaeret saa mange gode Kræfter som Adressetaler.“ Der har været Tale om, at der blev forhandlet for meget her i Rigsdagen i sin Tid, men er der nogen Forhandling, der er ørkesløs, anser jeg rigtignok denne for at være det. Det, jeg først og fremmest har imod denne Adresse, er den Adresse, den har. En Henvendelse til Folket kunde jeg forstaa, om den end da helst maatte fremkomme fra dette Thing paa en noget anden Tid, og det er vel ogsaa nærmest Tidspunktet, antager jeg, der har givet denne Adresse den Retning, som det nu er tilsigtet at den skal have. Der var vel i og for sig ikke Noget til Hinder for, at en af Rigsdagens Afdelinger udstedte en Adresse, som var henvendt til Folket. I alt Fald har man i sin Tid set under den første Krig, at der kom en Adresse fra Rigsdagen til Hæren. Mit Blik paa Adresser i det konstitutionelle Liv er muligvis et noget andet end flere andre ærede Medlemmers. Jeg anser i det Hele taget den konstitutionelle Statsbygning for et overordentlig fint og indviklet Maskineri. Det er et Maskineri, hvor de enkelte Hjul og forskellige Stænger ligesom ere dannede af de fineste Silketraade, ja næsten af Spindelbæve. Det er det, der gjør denne Forfatning saa overordenlig vanskelig at behandle. Paa den ene Side staar Enevoldsmaagten, Absolutismen. Der er der et bestemt Sted, hvor Afgjørelsen ligger, der kan der derfor tages temmelig grovt derpaa, uden at det gaar i Stykker. Det Samme er Tilfældet med Republiken; ogsaa den er en klar og bestemt Statsform, hvor Afgjørelsen altid maa finde sin Udgang paa et bestemt Sted. Men det konstitutionelle Maskineri er netop saa fint, saa vanskeligt at haandtere, at jeg tror, at man skal overveie meget nøie ethvert Skridt, inden man gjør det. En Adresse til Kongen har efter mit Blik paa den konstitutionelle Forfatning den Mening at skulle tilkjendegive overfor en Regjering, som iforveien kan være i Tvivl derom, om den fremdeles besidder Repræsentationens Tillid eller ei. Dette er jo imidlertid Noget, som den nuværende Regjering aldeles ingen Tvivl nærer om. Det har været sagt den saa tidt, og den veed det

saa godt, at den ikke har noget Flertal i den ene af Rigsdagens Afdelinger, og dermed er det paa Forhaand givet, at den ikke kan fremme nyttigt Lovgivningsarbejde. Saaledes ser jeg paa en Adresse til Kongen, idet jeg mener, at Kongen have vi i vor Egenkab af Rigsdagsmænd ikke umiddelbart Noget at gjøre med. Vi have at gjøre med de ansvarlige Ministre, og det er dem, vi i paakommende Fald have at rette os til, og Kongen er da i saa Fald et andet Udtryk for Ministeriet. Naar jeg ikke des mindre anser det for rettest at stemme for denne Adresse, er det, fordi jeg forstaa, at man vanskelig i dette Øieblik kan finde nogen anden Form for en Meningsstilkjendegivelse, for en almindelig Udtalelse. For at jeg skal kunne gjøre det, maa jeg dog først i visse Henseender tage Afstand fra adskillige Punkter i Adressen. Jeg vil nemlig ikke udsætte mig for, at Nogen en Gang i Tiden skal bebreide mig at have stemt for en Adresse, hvori der findes et og andet Udtryk, som jeg ikke paa nogen Maade kan vedkjende mig, og ved at erklære mig uenig med det iforveien og saa iøvrigt sige, at jeg er enig i Adressens Kjærne, mener jeg, at jeg kan forsvare at stemme for den alligevel. Der er for det Første det Udtryk, som findes i den, at det er Landets Konges høie Kald at staa over Partierne. Det er en Sætning, som den ærede Ordfører udtrykte lidt anderledes nemlig „udenfor Partierne“, men uden at derfor Meningen efter min Mening bliver rigtigere. Jeg kjender saa godt min politiske Katekismus, at jeg veed, at det er Grundlaget for det saakaldte indskrænkede Monarki, at Kongen skal staa over eller udenfor Partierne. Men jeg har en anden, og jeg tror, jeg tør sige, højere Betragtning af Kongens Stilling. Man skal aldrig stille et Menneske umulige Opgaver, og jeg anser det at være Menneske for at være Mære end det at være Konge, og jeg vil ikke nægte nogen Konge almindelige Menneskerettigheder. Det er en Konges Kald først og fremmest at føle med, hvad der bevæger sig i hans Folk, men naar det er Tilfældet, er det da muligt, at han kan have sig over Partierne? Der er kun to Tilfælde, hvor han kunde gjøre det, det var, hvis man kunde gjøre Kongen til en Gud, men det vilde være et lavt Smigreri, om end vi finde meget af den Slags i Festsdigte, især fra forrige Aarhundrede i Enevoldskongens Dage. Det andet var, om man kunde gjøre Kongen til en Idiot eller som i Sverige i sin Tid til et Navnestempel for Ministeriet. Da kan ogsaa Kongen staa over eller udenfor Partierne. Jeg mener, at det er rigtigere at bortskjære alle, hvad jeg vil